

Řízení o náhradě škody poštovní správou jest zpravidla dosti jednoduché, neboť jest pro jeho řešení dostatečných podkladů v pozitivních předpisech poštovních. Pro použití subsidiárního pramene — obchodního, příp. občanského zákoníka — naskytne se v praxi příležitost pouze po skrovnu, a to jen při řešení právních otázek všeobecného rázu, nesouvisejících přímo s vlastní smlouvou o poštovní dopravě. K volnému uvážení případu soudcem není tu mnoho příčin a příležitostí. Z toho důvodu jest k vyřizování nároků na náhradu škody povolán v první řadě správní úřad, a to v první instanci příslušné ředitelství pošt a telegrafů, v druhé ministerstvo pošt a telegrafů, jehož rozhodnutím jest instanční pořad vyčerpán (§ 218 a 219 pošt. řádu). Teprve po skončení dotyčného správního řízení lze nastoupiti pořadem práva. Příslušným jest soud dotyčného ředitelství pošt a telegrafů, a to soud civilní, ježto poštovní fiskus není zapsán v obchodním rejstříku. Věc tuto netřeba spojovati s otázkou, je-li pošta »kupcem« ve smyslu obch. zák. Neboť i když přiznáme poště vlastnost »kupce«, nemůžeme s tím spojovati — hledíc k pozitivním pošt. předpisům — žádného praktického použití.

(Pokračování.)

PRAKTICKÉ PŘÍPADY.

Důležitou příčinou dle §u 1154b) obč. zák. ve znění §u 1. zákona ze dne 1. dubna 1921, čís. 155 sb. z. a n., týkající se osoby zaměstnancovy, jest též povolání jeho k činné službě vojenské za mobilisace.

Vzhledem ku kolísavé praxi nižších soudů požádalo ministerstvo spravedlnosti nejvyšší soud, by v zájmu jednotnosti soudních nálezů rozhodl v plném zasedání otázku, zda povolání zaměstnance k službě vojenské za mobilisace je důležitou příčinou ve smyslu § 1154 b) obč. zák. ve znění zákona ze dne 1. dubna 1921, čís. 155 sb. z. a nař.

ných vůči poštovní správě pojednávám obšírněji v »Právní povaze smlouvy o poštovní dopravě« (odbor. časopis »Československá pošta, telegraf a telefon« v roč. 1922—1923), vydávaný ministerstvem pošt a telegrafů).

První president nejvyššího soudu předložil otázku plenárnímu senátu, jenž k ní přisvědčil.

Důvody :

Nejvyšší soud rozhodoval několikráte o tom, zda povolání zaměstnance k činné službě vojenské za mobilisace bylo pokládati za důležitou příčinu § 1154 b) obč. zák., a zodpověděl otázku tu ve všech případech kladně. První rozhodnutí stalo se usnesením z 11. dubna 1922 č. j. R I 414-22, a bylo i později několikráte v témže smyslu rozhodnuto. Veškerá tato rozhodnutí vztahují se pouze na případy nástupu vojenské služby z a m o b i l i s a c e, jichž týče se též dožadací dopis ministerstva spravedlnosti.

Plenární senát přidává se k názoru vyslovenému těmito rozhodnutími z následovních důvodů.

Zákon z 1. dubna 1921, čís. 155 sb. z. a n. nedává zněním svým podnětu k pochybnosti, že by povolání k službě vojenské za mobilisace zásadně nebylo důležitou příčinou týkající se osoby zaměstnancovy, pro kterou nezaviněným způsobem nemůže vykonávati služeb neb práce. Důvodem výhody poskytnuté § 1154-b obč. zák., je vzhledem k jeho všeobecnému znění každá příhoda zaměstnancem nezaviněná, udávší se v jeho osobě a bránící mu v dalším výkonu služby nebo práce. Ježto zákon činné služby vojenské výslovně nevyloučil, jest pod všeobecný pojem důležité příčiny zahrnouti i službu tu.

Názoru tomu nasvědčuje úmysl zákonodárcův, zjevný z přípravných prací jak k původnímu ustanovení § 1154-b obč. zák. ve znění třetí novely k obč. zák., tak i zákonu z 1. dubna 1921 čís. 155 sb. z. a n. V materiálech k této třetí novele je u § 1154 b) jako jedna z důležitých příčin výslovně jmenován nástup vojenské služby, a důvodová zpráva z 12. března 1921, čís. 1827, podaná sociálně politickým výborem o vládním návrhu zákona, uvádí mezi případy, jež bývají taxativně zařazeny do kolektivních smluv, též povolání k činné službě vojenské v případě mobilisace, z čehož je patrné, že měl zákonodárce na mysli i tento případ jako důležitou příčinu, ač toho výslovně nepraví.

Výklad shora uvedený odpovídá duchu, jímž nese se zákonodárství posledních dob, a jehož snahou je zlepšení a upevnění společenského postavení zaměstnanců, hlavně dělnictva, úpravou služebních a pracovních důhodů, a důsledkem toho zajištění těchto i pro případ nezaviněné nemožnosti dalšího výkonu práce neb služby aspoň pro první čas. Není třeba šířiti se o následcích, jaké by měla taková příhoda pro zaměstnance odkázané na služné neb mzdu, kdyby se měli najednou octnouti v naprostém

nedostatku hmotných prostředků k živobytí. Těmto následkům má býti zabráněno ustanovením, že služební i pracovní důchody mají býti zaměstnanci zachovány po nějaký čas, by mohl snáze přejíti do nových poměrů vytvořených přerušením práce neb služby. Snaha tato došla výrazu nejprve v zákonné úpravě služebních poměrů zaměstnanců vyššího řádu, a sice v § 8. zákona o obchodních pomocnících z 16. ledna 1910 čís. 26. ř. z. a v § 11. zákona o statkových úřednících z 13. ledna 1914 čís. 9 ř. z.

Bylo proto jen důsledkem pokroku, jakým nesla se snaha zákonodárcova o zlepšení sociálního postavení zaměstnanců a hlavně dělnictva, že výhody poskytnuté zaměstnancům shora jmenovaným rozšířeny byly v zásadě na zaměstnance všech ostatních kategorií, byvše přizpůsobeny zvláštním poměrům těchto.

Tak se stalo předpisem § 1154-b obč. zák. ve znění třetí novely i zákona dnes platného, ovšem nebyla výhoda tato poskytnuta výslovně pro případ nástupu vojenské služby, jak se stalo v zákonech shora uvedených, nýbrž byla výhoda tato spojena s každým přerušením práce pro důležitou příčinu nastavší v osobě zaměstnancově, pod kterýž pojem je zahrnouti i nástup vojenské služby.

Zákonodárce užívaje všeobecného výrazu důležité příčiny předpokládal patrně, že nevzniknou pochybnosti při rozhodování o tom, kdy je užití předpisu § 1154 b). Přes to však již loňská mobilisace zavdala podnět k četným sporům mezi zaměstnanci a zaměstnavateli, kteří neuznávali vojenské služby na důležitou příčinu, a různost náhledů v tomto směru přenesla se i na judikaturu nižších soudů.

Důvod k pochybnostem zavdalo v první řadě ustanovení § 1 zákona z 1. dubna 1921, dle něhož přísluší zaměstnanci nárok na mzdu nejvýše týdenní. Z tohoto slova »nejvýše« usuzovali někteří, že může býti uznáno na náhradu mzdy též za kratší dobu než týdenní, a že rozhoduje otázka, jakou ujmu zaměstnanec utrpěl tím, že beze své viny nemohl pracovati. Důsledkem této úvahy dovozovali dále, že zaměstnanec nastoupivší vojenskou službu neutrpí ujmy, ježto dostává se mu jako vojínovi ošetření a výživy státem, a že rodina jeho má dle příslušných zákonných ustanovení nárok na vyživovací příspěvky. Z uvedeného důvodu nebyl zaměstnancům nastoupivším vojenskou službu vůbec přiznán nárok na mzdu po nástupu služby té.

Zásada shora vyslovená je zajisté v podstatě své správná, neboť zákon mluví o mzdě nejvýše týdenní, uznáváje takto

nárok i na mzdu nižší, a mohou nastati případy, v nichž zaměstnanci, u něhož nastalo porušení práce dle § 1 zákona cit., dostati se může rovnocenné náhrady za ušlé služební neb pracovní důchody ve lhůtě kratší než týdenní. V takovém případě nelze zajisté zaměstnanci přiznati mzdu dle § 1154-b za celou dobu týdenní. Jiná je ovšem otázka, zda zaopatření poskytované vojínu činnou službu nastoupivšímu, po případě vyživovací příspěvky jeho rodině vyplacené jsou rovnocennou náhradou za mzdu, již bral před přerušením práce, a hlavně zda se mu jich dostane ihned. Vlastním účelem ustanovení toho je zabrániti, by zaměstnanec beze své viny neoctl se bez prostředků, a to může se státi i při nástupu činné služby vojenské, zejména za mobilisace. V tomto případě bývají nastupující vojíni vyzýváni vyhláškami, by přinesli si nejen potraviny na několik dní, nýbrž i věci potřebné k prvnímu nutnému zaopatření, na př. obuv, příkrývky a pod., z čehož je patrné, že se jim plného zaopatření ihned nedostane. Podobně může nastati případ, že i vyživovacích příspěvků nedostane se rodině zaměstnancově ihned, takže mohla by býti po nějaký čas bez prostředků k výživě. V takových případech nelze zaměstnance odkázati prostě na zaopatření a příspěvky, jichž se mu a jeho rodině dostane teprve později, nýbrž je nutno, by se mu po nějakou dobu dostalo nezkráceného příjmu služebního nebo pracovního. V jiných případech může býti rozdíl mezi mzdou zaměstnancovou a příjmy poskytovanými mu jako vojínu tak značný, že by rodina jeho pro první čas mohla strádati nedostatkem, zejména kde bylo zaměstnanci se vybaviti pro první čas z vlastních prostředků. I pro tento případ má býti vypomoženo předpisem § 1154-b obč. zák. O tom bude nutno uvažovati v každém jednotlivém případě zvláště. Všeobecně nelze však zaopatření vojínovu a vyživovacím příspěvkům přikládati význam tak značný, že by tím vyloučen byl nárok zaměstnance nastoupivšího službu vojenskou na mzdu dle § 1154 b) obč. zák. Naopak jest vzhledem k účeli tohoto právního předpisu míti za to, že má zaměstnanci dle možnosti býti usnadněn přechod do změněných poměrů životních, a že přísluší mu nárok na mzdu po celou dobu v § 1154-b vytčenou, jakmile za mobilisace nastoupí službu vojenskou.

Naprosté jistoty při rozhodování této otázky dosáhneme se ovšem jedině zákonnou úpravou a sice novelisací § 1154-b obč. zákona, bude-li jako důležitá příčina výslovně označen nástup služby vojenské za mobilisace a bude-li spolu vytčeno, zda a jaké účinky mají výplata vyživovacích příspěvků rodině zaměstnancově a opatření vojínům státem poskytované na nárok zaměstnancův dle § 1154-b,

Další pochybnost vzbudilo nařízení vládní z 26. října 1921, čís. 383 sb. z. a n., ustanovující v § 4., že zaměstnanci, jenž pro vojenskou službu nemůže svých služebních povinností vykonávat, nepřísluší žádný plat, není-li právními předpisy neb smlouvou stanoveno jinak. Ustanovení toto vykládají jiní v ten smysl, že pod právními předpisy rozuměti jest jedině § 8 zák. o obch. pomocnících a § 11 zák. o statk. úřednících, ne však § 1154 b) obč. zák., jenž o vojenské službě nemá výslovného předpisu, jako oba citované zákony.

Ve skutečnosti není však důvodu, proč by nebylo rozuměti § 1154 b) právním předpisem, o němž mluví § 4 uvedeného nařízení. Předně není příčiny míti za to, že úmyslem zákonodárcovým vyjádřeným v tomto nařízení bylo výhody poskytnuté zaměstnancům ponechat pouze obchodním pomocníkům a statkovým úředníkům, odníti je však zaměstnancům ostatním. Náhled ten přičítá se směrnícím, jimiž nese se sociální zákonodárství poslední doby. § 1 nařízení toho měl přinést všem zaměstnancům zabezpečení služebního a pracovního poměru, z něhož byli mobilisací vytrženi, a sice zákazem výpovědi dané zaměstnatelem. Výhody té dostalo se dělníkům kteří byli v práci aspoň 14 dní (odst. druhý § 1.), a tutéž dobu vyžaduje i § 1 zákona z 1. dubna 1921 čís. 155 sb. z. a n. poskytující nárok na mzdu nejvýše týdenní, z čehož je nutně souditi, že nařízení ono mělo býti pouze rozšířením ochrany poskytnuté zaměstnancům pro případ nástupu služby vojenské a rozsáhlejším zabezpečením životních prostředků pro přechod do nových poměrů § 4, odst. 1 ponechává ostatně v platnosti smlouvy služební. Není důvodu míti za to, že zaměstnanci, již před mobilisací v důvěře v § 1154 b) obč. zák. nevyjednali si smlouvou mzdu pro nějaký čas po nástupu služby vojenské, měli býti na tom hůře, než ti, kteří tak učinili.

Nelze proto vyložit § 4 nařízení toho jako zrušení neb omezení výhod poskytnutých zaměstnancům kvalifikovaným 14 denní dobou pracovní, zákonným předpisem § 1154 b) a vyloučiti pro případ mobilisace nárok jich na mzdu nejvýše týdenní. Účelem předpisu toho nemohlo býti jiné, než výslovně odepřít nárok na mzdu po dobu služby vojenské zaměstnancům, na něž vztahuje se § 1154 b), za čas přesahující sedm dní a omeziti tím na tuto dobu možné důsledky § 1 nařízení, anebo odepřít nárok ten všem zaměstnancům, na něž uvedený předpis se nevztahuje.

Plenární usnesení ze dne 26. září 1922, č. pres. 504-22.

Dr. P.